

Megagründeren

som “oppfant” samfunnsansvaret

Ola H Grytten
Helge Haugland
NHH

Puritanismen

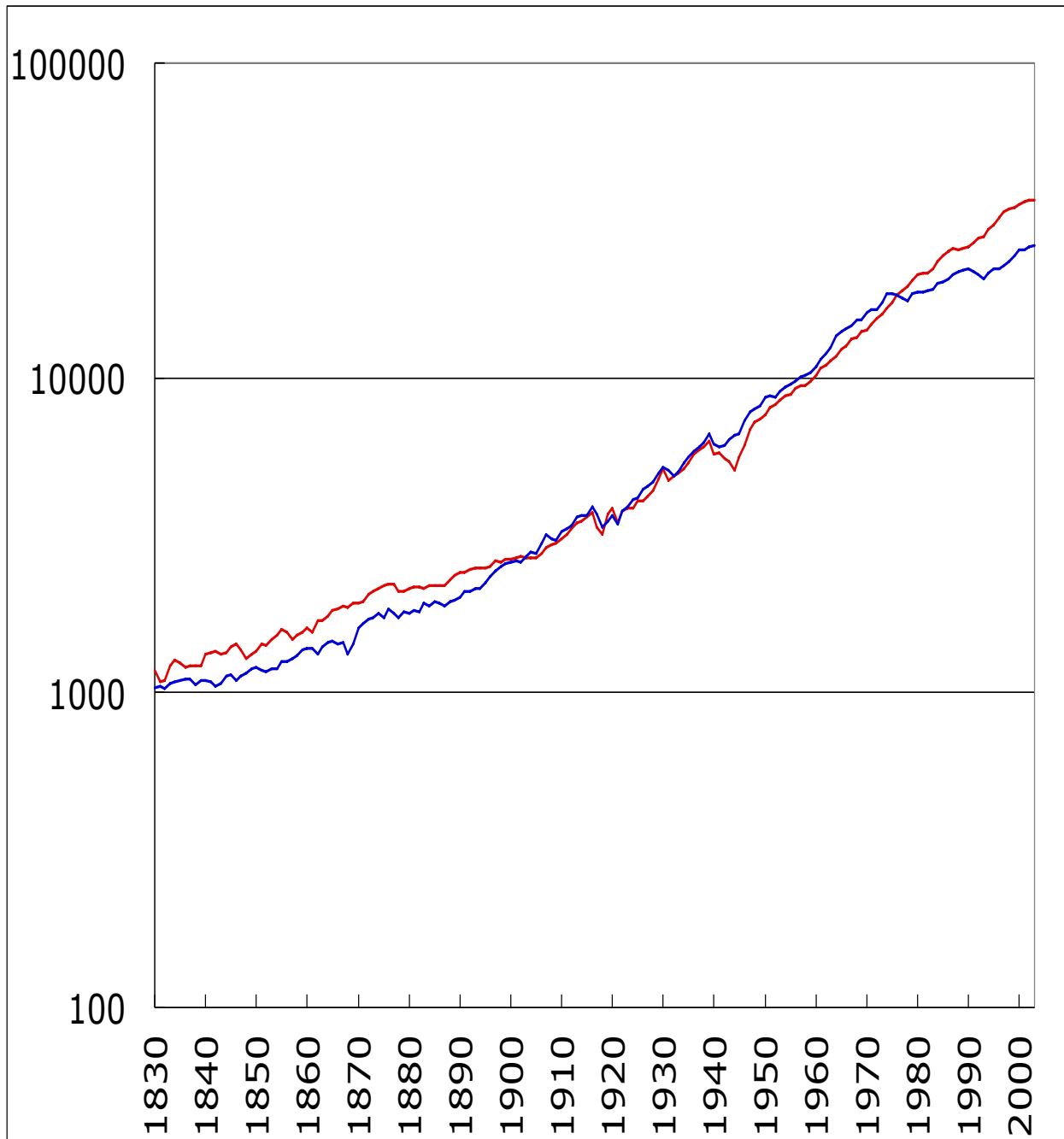
- *“The Puritan wanted to work in calling; we are forced to do so. For when asceticism was carried out of monastic cells into everyday life, and began to dominate worldly morality, it did its part in building the tremendous cosmos of the modern economic order.*

Weber 1905

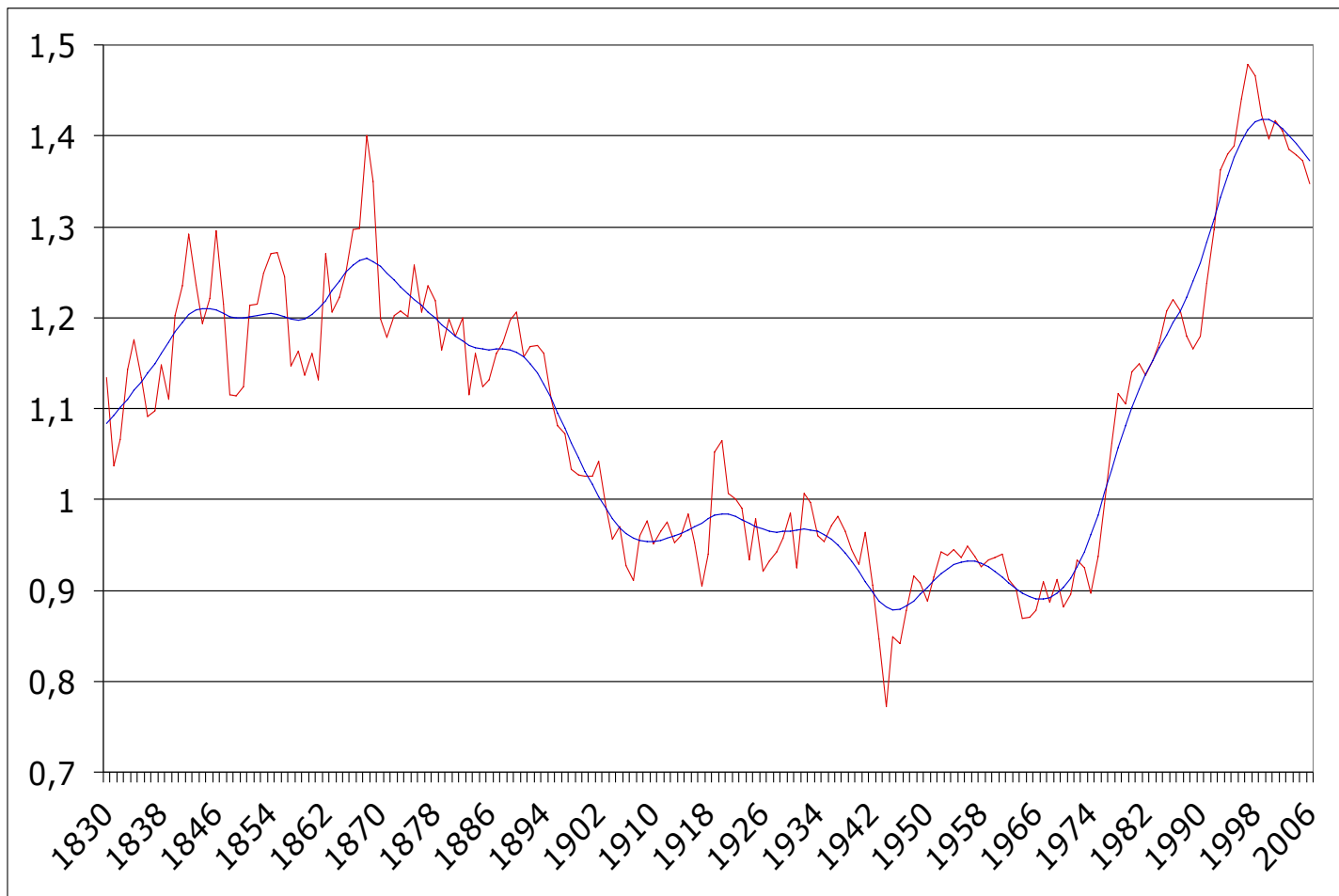
- *Puritanismen med dens dynamiske og fordomsfrie skapelses- og fremskrittskraft kan med rette betraktes som demokratiets, likehetsprinsippets, retsstatens, den moderne økonomis og velferdsstatens mor.*

Encyclopædia Britannica

Norsk Historisk velstand vs OECD

Norsk historisk velstand vs OECD

Hans Nielsen Hauge

03.04.1771 – 29.03.1824

- Fra Tune, Østfold
- Numer fem av ti barn
- Åndelig gjennombrudd i 1796
- To måneder etterpå:
 - Forfatter
 - Leder av vekkellesbevegelse
- Vandret for å forkynne i størstedelen av Norge
 - Hovedsakelig i 1797-1804
- Ble ansett som oppvigler
 - Av presteskabet
 - Av kanseliet i København
- Tilbrakte ni år i fengsel
 - 1804-1811 lengste periode uten dom
- Forfattet 33 bøker
- Grunnla minst 30 industriforetak
 - Hovedsakelig i 1801-1804

Hans Nielsen Hauge

1771-1824

Hauges engasjement

- Vandrer
- Lekpredikant
- Folkeopplyser
- Handelsmann
- Eiendomsmagnat
- Bonde
- Skipsreder
- Skipsmekler
- Verftseier
- Industrigrunder
- Investor
- Bankier
- Reformator
- Forfatter
- Redaktør
- Forelegger
- Folkebevegelsesleder

Norgeshistoriens mest undervurderte person?

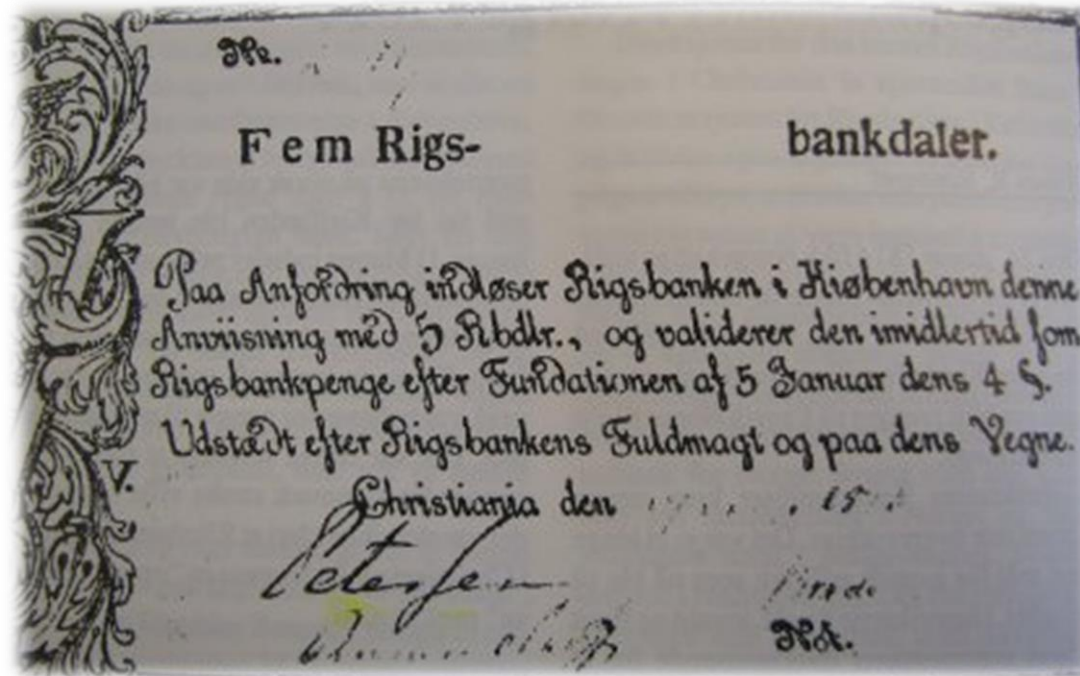

Spredt portefølje

Tabell 1. Oversikt over Hauges områder for engasjement

Primær-næringer	Sekundær-næringer	Tertiær-næringer	Politisk virksomhet	Religiøs virksomhet	Allmennyttig virksomhet
Bonde	Industrietablering	Handel	Politisk innflytelse	Forkynnelse	Folkeopplysning
Fiskemottak	Industriledelse	Eiendom	Folkebevegelsesledelse	Reformasjon	Sosial reformasjon
	Verftseierskap	Skipsrederi		Forfatterskap	Lærervirksomhet
	Industriveiledning	Skipsmekling		Redaksjon	
	Forlag	Investeringsvirksomhet		Etablering av vekkelsesbevegelse	
		Bankiervirksomhet			

Kilder, Breistein 1953, s. 104-159, Rødal 2010, s. 18-44 og Grytten 2013, s. 31-44.

Hauge stiftet sammen med Lars Kløsterud, Hans Simonsen Brødre-Aas og Haagen Pedersen Aas Eker Papirfabrik i 1801. Da Norge trengte egne pengesedler i 1814 ble de trykket av denne hauginerbedriften på grunn av den høye kvaliteten på deres produkter. Her er et eksempel på en Fem Rigs-bankdaler trykket på Eker Papirfabrik.

Inspirasjon

- Inspirasjon for næringsdrift og sosialt entreprenørskap var hentet fra Bibelen
- Reiste til Bergen og Danmark for å studere tyske pietisters kjøpmannskap
- Inspirert av britiske puritanere
- Løste handelsbrev i Bergen i 1801
- Bergen ble hans base til 1804

Hauge om næringsvirksomhet og arbeidsmoral

- *”Hvo som ei vil arbeide, bør heller ikke æde. Maaske Qvale vil bygge Closter, som fordum, til sin Kirkestiftelse, saa vil jeg derimod bygge Fabriker, drive Handel, arbeide til Hielp med Haandværker, og naar Tid og Kraft haves, da fornemmelig dyrke Jorden.”*

Bergens Adressecontoirs Efterretninger 1802

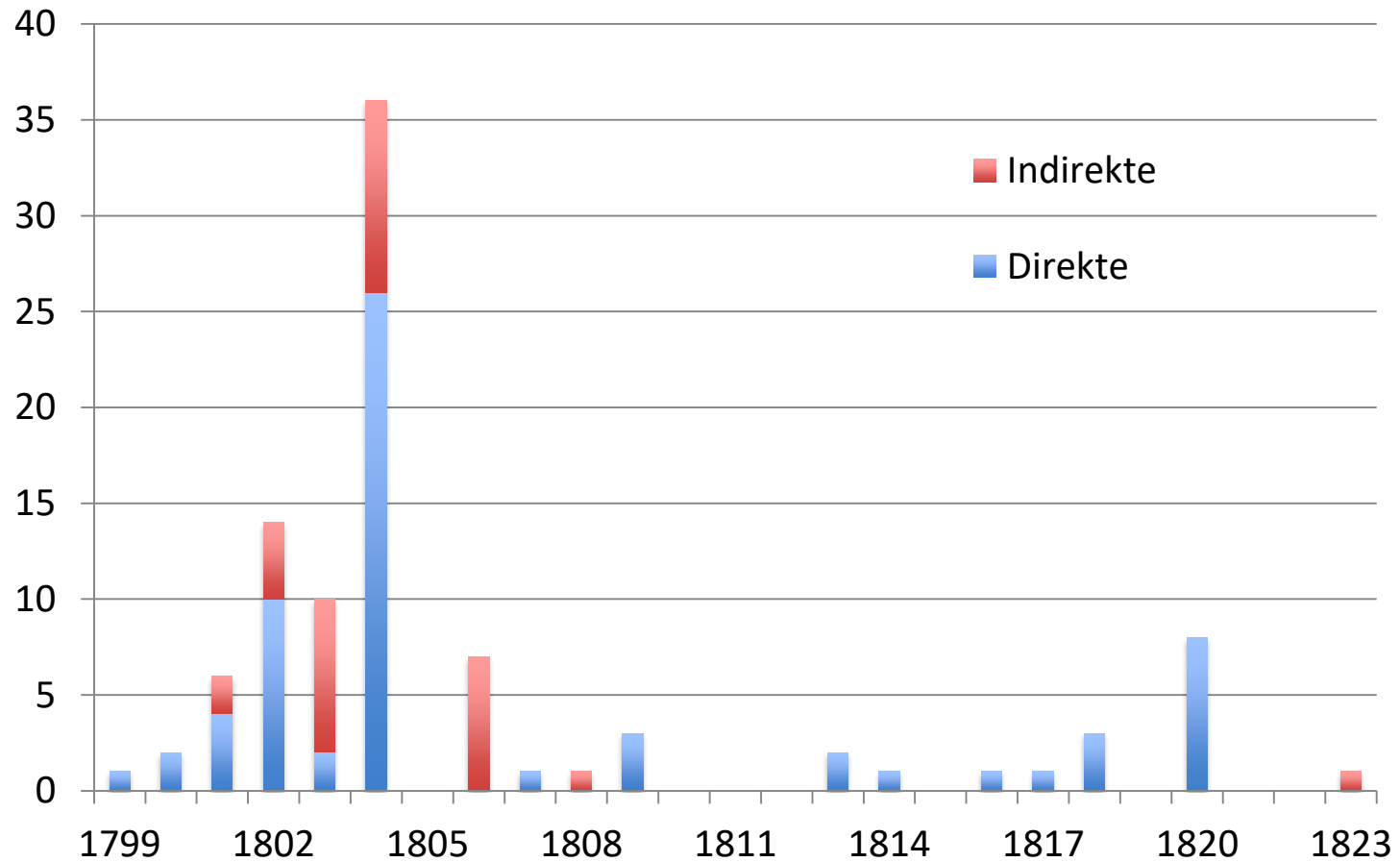
Hauge om arbeidsgivers ansvar

“naar han ikke giver sine Underhavende opriktig Løn eller fornøden Føde og Klæde i Tide, om ikke Arbeids-Herren sørger for Deres rætfærdige Løn, Kost og Klæde i ræt Tid, er Dennem for en Tyv at rægne.”

Hauge 1804

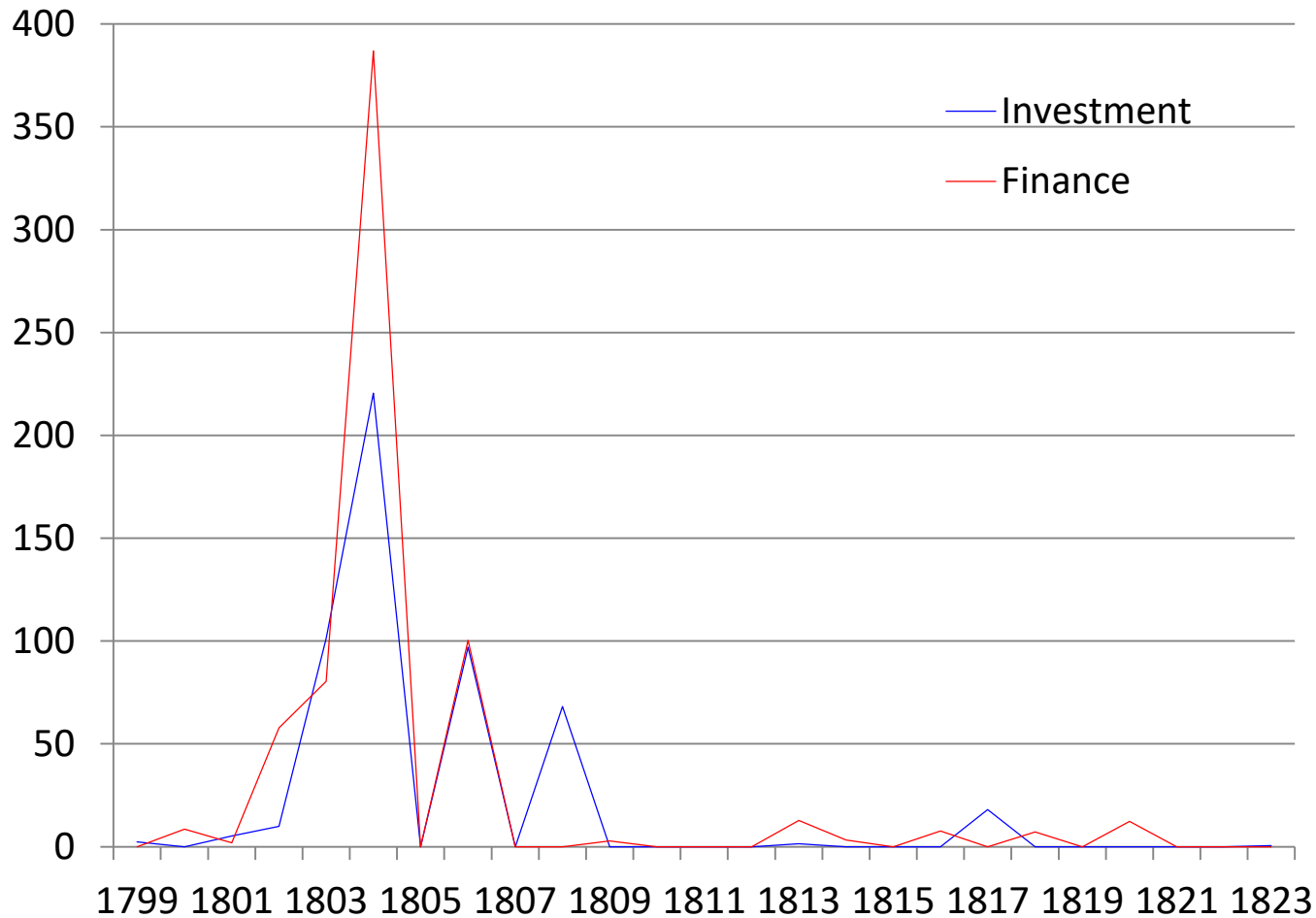

Antall finansielle transaksjoner

Omfanget av Hauges finansielle engasjement

Fra bondesønn næringslivstopp

- Hauge var i 1804 blitt en av landets fremste næringslivstopper
- Trolig Norges største investor og bankier det året
- Var høyt giret
 - 4% egenkapital
- Gikk på en finansiell smell
- Ble arrestert høsten 1804
- Stort tap for norsk næringsliv og åndsliv

Haugianere - Hans Nielsen Hauges etterkommere

Foregangsmenn (og kvinner) innen:

- Bedriftsetablering
- Arbeidervelferd
- Demokrati
- Rettsstat
- Sosiale velferdsordninger
- Likestilling
- Likelønn
- Kultur
- Politikk og samfunnsliv
- Folkeopplysning
- Utdanning

Hva er en haugianer?

- En som er tydelig inspirert av Hauges tanker og ideer, åndelige og materielle

Haugianske næringslivsklustere

- Kjerneområder
- Utvidede områder

Motivasjonen

- Jens Ekornes:

”Det er ingen annen enn Gud som har gitt meg det som er bygget opp, og det er ingen annen enn Gud som har skapt den velstanden som heldigvis eksisterer på Ikorntnes i dag. Min oppgave her på jorden har vært å forvalte disse rikdommene. Gud har gitt meg ansvar for bygninger, maskiner og folk. Samtidig vet jeg at alt dette skal jeg kreves til ansvar for.”

(Møller & Thorseth 1974)

Konkluderende oppsummering

- Ble en av landets fremste næringslivsaktører
- Dannet landets første folkebevegelser
- Norgeshistoriens mest undervurderte person?

Hans Nielsen Hauge

1771-1824